

Vaihto-opiskelusta oppia vai vain elämänkokemusta?

Aura Korppi-Tommola

Opiskelijavaihto on periaatteessa erinomainen järjestelmä, joka varmasti kannattaa, mutta sen tuloksia on seurattava ja sitä on kehitettävä edelleen. Erityisesti suomalaisilla nuorilla ei luulisi olevan varaa tyhjäkäyntiin, koska he ovat aloittaneet pitkään kestävät opintonsa keskimääräistä vanhempana. Jos vaihdon pääasiallinen tarkoitus on oppia vieraita kieliä, tunnustettakoon se ja keskitytään kielikursseihin kotona ja vieraisissa.

Nykyisillä opiskelijoilla on erinomaiset mahdollisuudet laajentaa näkökulmaa opiskelijavaihdossa. Erasmus/Sokrates-ohjelman puitteissa on luotu hyvät yhteydet yliopistojen ja laitosten välillä. Lähes 4000 nuorta lähtee vuosittain vähintään kolmeksi kuukaudeksi, useat lukukaudeksi tai -vuodeksi vierailemaan johonkin eurooppalaiseen yliopistoon. Valittavana on noin 30 maata ja kielialuetta. Vaikka kysymyksessä on vastikkeeton vaihto, taloudellinen ja henkinen panostus on kuitenkin kova. Kuusivuotisen ohjelman kustannukset ovat noin miljoona euroa.

Idea on se, että vaihto-opiskelijoita kohdellaan samalla tavalla kuin yliopistojen omia kasvatteja. Vaihdoissa suoritettaisiin ohjelman ihanteen mukaisesti opintokokonaisuuksia, jotka olisivat osa kotimaista perustutkintoa ja korvaisivat joko yksittäisiä kursseja tai kokonaisen sivuaineen. Tämä toteutuu kovin eri tavoin eri yliopistoissa ja laitoksilla. Joillakin laitoksilla ja oppiaineissa korvaavuuden määrittely on helppoa. Tällaisia ovat sellaiset aineet, joissa tutkinto muutenkin koostuu valinnaisista kursseista ja kansainväliset aineet, esimerkiksi valtio-oppi, kansainvälinen politiikka ja historia. Näissä aineissa tutkintoon voidaan sisällyttää sellaistaakin, mitä Suomessa ei lainkaan opeteta. Silloinhan matkustamisella on todella tarjottavana muutakin kuin virkistävää

vaihtelua ja näkökulman avartumista tai opiskelijaelämän syventäviä kohtia.

Valmistuneelta lääkäriltä vaaditaan niin spesifejä tietoja ja taitoja, että lääketieteellisessä tiedekunnassa on vaikea hyväksyä muualla suoritettuja kursseja. Siinä riittää maallikolla ihmettelemistä, koska luulisi umpisuolen olevan kaikissa maissa potilaalla samassa paikassa. Opintojen korvaaminen muualla suoritetulla edellyttää lähettäjäyliopistolta tarkkaa tietoa ja seurantaa, mitä vaihtokohteessa opetetaan ja myös opintojärjestelmän yhdenmukaisuutta.

Ymmärrettävämpää on, että oikeustieteessä vain Eurooppa-oikeus ja kansainvälinen oikeus ovat aineita, joissa ulkomaisia opintoja voi ajatellakaan korvattavaksi. Helsingissä oikeustieteellinen tiedekunta on muuttanut tutkintorannetta tarkoituksellisesti vastaamaan vaihto-opiskelijoiden tarpeita, ja vaihto on suosittua.

Suoritusten puutteellinen seuranta

Suoritusten seuraamista ei ole vaihto-ohjelmaa suunniteltaessa pohdittu eikä asiaa voi seurata kaikkien yliopistojen opintorekistereistä. Vastuu on jätetty laitoksille ja oppiaineille ja viimekädessä opiskelijalle itselleen. Kirjaamista-paa kannattaakin kehittää. Esimerkiksi Tampereen yliopistossa on luotu järjestelmä, josta ulkomailta suoritettu näkyy ja on tilastoivissa. Kaikkiaan monet vaihdosta vastaavat yliopistojen virkailijat huokaavat kuultuaan kysymyksen: tarkoittaako vaihto-opiskeluun käytetty aika valmistumisen viivästyminen vastaavalla ajalla. Teoriassa ei eikä aina, mutta usein näin on. Asiaan on ryhdytty kiinnittämään huomiota. Katseet kohdistuvat nyt ensimmäisen vuoden opiskelijoihin, jotka tekevät opin-

tosuunnitelmiaan. Heitä opetetaan jättämään aineopintoihin sellaisia kursseja, joita voi suorittaa vaihdossa ja lähtemään reippaasti opintojen keskivaiheilla. Heitä ei neuvota suunnittelemaan vaihto-opiskeluvuotta opintojen loppupäähän eräänlaisena itselle annettavana palkintona hyvin suoritetuista kotimaisista opinnoista.

Käytännön ongelmia nuoret oppivat kyllä ratkomaan. Asunnot ovat kalliita eikä Etelä- ja Keski-Euroopan campusten opiskelija-asunnot vastaa kotoisia standardeja, mutta nuoret ovat joustavia. Joistain vaihtosopimuksen tehneistä yliopistoista suomalaisten on vaikea saada todistusta suorituksistaan. Maksamiaan vuokratukuita ja muita takuuluonteisia rahoja opiskelijoiden on vaikea saada takaisin meillä ja muualla, ja vanhempien kukkaro joutuu joustamaan.

Kolikon toisella puolella ulkomaiset opiskelijat kohtaavat Suomessa ensinnäkin kielimuurin, jonka ylittäminen vaatii ylimääräistä vaivannäköä ja ystäviä, joita aluksi on kovin harvalla. Toisaalta suomalaiset korkeakoulut toimivat laajasti sähköisen verkon välityksellä ja opiskelijoiden on helppo saada tietokoneita käyttöönsä. Tämä tekee monet asiat sujuviksi. Suoritusten korvaavuudesta vallitsee samanlainen kirjavuus kuin Suomessakin.

Vaihto-oppilaiden arjen vaikeus

Tasa-arvoinen kohtelu ei kuitenkaan aina takaa lopputuloksen yhdenvertaisuutta, vaan optimaalinen tulos saavutetaan, jos erilaiset lähtökohdat otetaan jotenkin huomioon. Monta pientä käytännön asiaa ratkaisemalla voisi vielä helpottaa vieraiden elämää ja varsinkin alkushokkia. Saapuessaan kantamuksineen Helsinkiin ja HOASin luukulle ulkomaisilla

opiskelijoilla pitäisi olla käteisenä ensimmäiset vuokrat rahat, koska luottokortteja ei tunneta tai tunnusteta. Helsingissä ei saa julkisen liikenteen lippuja opiskelijahintaan. Suosituille kursseille ilmoittautumisessa vaihto-opiskelijat tuntevat olevansa alakynnessä. Ennen kuin he ovat asettuneet asumaan ja saaneet tunnukset, joilla kursseille voi rekisteröityä, ne ovat jo täynnä. Englanninkielisen opetuksen ohut tarjonta hankaloittaa elämää. Kurssien suorittaminen kirjatentteinä ei välttämättä innosta muutenkin pakolliseen eristäytyneisyyteen tuomittuja nuoria, jotka haluaisivat käyttää kaikki mahdollisuudet sosiaalisiin kontakteihin.

Kaikissa maissa ongelmaksi voi katsoa myös sen, että ulkomaiset opiskelijat gettoutuvat omaksi ryhmäkseen eikä kontaktia isäntämaan opiskelijoihin synny. Isäntäyliopiston tai ylioppilaskunnan organisoima tutortoiminta lievittää tätä ongelmaa vaihtelevasti. Siinä on yksilöllisiä ja laitokohtaisia eroja. Toisaalta vaihto-opiskelijoiden välille syntyy erinomainen kansainvälinen verkosto, johon kiinnostuneet ja vaivannäköä kaihtamattomat kotimaan opiskelijat pääsevät mukaan.

Opiskelijavaihto on periaatteessa erinomainen järjestelmä, joka varmasti kannattaa, mutta sen tuloksia on seurattava ja sitä on kehitettävä edelleen. Erityisesti suomalaisilla nuorilla ei luulisi olevan varaa tyhjäkäyntiin, koska he ovat aloittaneet pitkään kestävästä opintonsa keskimääräistä vanhempana. Jos vaihdon pääasiallinen tarkoitus on oppia vieraita kieliä, tunnustettakoon se ja keskitytään kielikursseihin kotona ja vieraissa.

Kirjoittaja on Tieteellisten seurain valtuuskunnan toiminnanjohtaja ja Suomen historian dosentti Tampereen yliopistossa